



Bulletin of Science and Education

**ВІСНИК НАУКИ ТА
ОСВІТИ**
ISSN 2786-6165 (online)



Nº 2(44) 2026

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 2(44) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»
Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 2(44) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

Ідентифікатор медіа R40-05847

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44))

«Вісник науки та освіти»: журнал. 2026. № 2(44) 2026. С. 3860

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління
(Рішення від 02.03.2026, № 1/3-26)



**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022
№ 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та
археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та
педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від
23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології
(спеціальність - 035 філологія)**

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних наук та мистецтва

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематики наукового журналу



Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar



Головний редактор: Котельницький Назар Анатолійович – член-кореспондент Української Академії Наук, кандидат історичних наук, доцент кафедри мовної підготовки та міжкультурних комунікацій, ЗВО Університет трансформації майбутнього (м. Чернігів, Україна)

Редакційна колегія:

- ✓ **Азарова Лариса Євстахіївна** - докт.філол.наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету (Україна)
- ✓ **Берест Ігор Романович** - доктор історичних наук, професор кафедри медійних технологій, інформаційної та книжкової справи, Національного університету «Львівська політехніка» (Україна)
- ✓ **Беррі, Стівен** доктор історичних наук, професор, професор епохи Громадянської війни Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії (США)
- ✓ **Вуколова Катерина Володимирівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Україна)
- ✓ **Гурко Олена Василівна** - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
- ✓ **Заур Алієв** доктор філософії з історії науки, доктор філософії з політичних наук, доцент, доцент Інституту філософії та соціології НАНА, Азербайджан (Азербайджан)
- ✓ **Оскар Чамоса** кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії Коледжу мистецтв і наук Франкліна Університету Джорджії, (США)

- ✓ **Островський Олександр Олександрович**, доктор філософії, доцент, доцент кафедри філології, Закарпатський угорський університет ім. Ф.Ракоці II (Україна)
- ✓ **Пона, Іоана** кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії Інституту соціальних наук про політику (Франція)
- ✓ **Робак Ігор Юрійович** - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Україна)
- ✓ **Рубан Микола Юрійович** - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Україна)
- ✓ **Сайд М. Ісмаїл** доктор наук, професор, професор кафедри англійської мови, Коледж природничих наук і гуманітарних наук, Університет принца Саттама бін Абдулазіза, Аль-Хардж (Саудівська Аравія)
- ✓ **Синявська Олена Олександрівна** - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Україна)
- ✓ **Січкаренко Галина Геннадіївна** - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Україна)
- ✓ **Скляр Ірина Олександрівна** - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (Україна)
- ✓ **Супрун Володимир Миколайович** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Україна)
- ✓ **Хитровська Юлія Валентинівна** - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна)
- ✓ **Юган Наталія Леонідівна** – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри літературознавства, східної філології і перекладу Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, практичний психолог у закладах освіти, член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Української асоціації когнітивної лінгвістики та поетики, Міжнародної федерації арт-терапії та самореалізації особистості (Україна)

Статті розміщені в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.



- Балагутрак М.П., Капелюшний В.П.** 3054
*КРИМІНАЛЬНІ ЗЛОЧИНИ НА ГАЛИЦЬКІЙ ГУЦУЛЬЩИНІ В
КІНЦІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.: ПРИЧИНИ ТА
ОСОБЛИВОСТІ*
- Бармак М.В., Ковалишин Н.М.** 3070
*ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНО-ПОШУКОВИХ ТА КЕЙС-
МЕТОДІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ТЕМ ДАВНЬОЇ
ТА СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ*
- Бармак М.В., Козак І.М.** 3085
*УКРАЇНСЬКА ТА ПОЛЬСЬКА КРЕДИТНА КООПЕРАЦІЯ В
СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ: ПОРІВНЯЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ І
КОНКУРЕНЦІЇ (1890–1914 РР.)*
- Бзунько Г.Б.** 3100
*МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В
ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ*
- Брославська Т.В.** 3116
*МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ
(1920–1930-ті РР.)*
- Буяк Б., Волощук О.** 3128
*DIGITAL-ДЕМОГРАФІЯ: ВИКОРИСТАННЯ ВІДКРИТИХ
ДАНИХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ЗМІН ЕТНІЧНОГО СКЛАДУ
НАСЕЛЕННЯ*
- Владика В.В., Алексієвець Л.М.** 3140
*ЕВОЛЮЦІЯ ТА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО
КУРСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ
АГРЕСІЇ (2014-2021)*
- Гаврилів І.О.** 3155
*ДИТЯЧІ САДКИ, ЗАХОРОНКИ ТА ГРОМАДО-ЦЕНТРИЧНІ
МОДЕЛІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІЙ
ЦЕРКВІ ТА БАПТИЗМІ ГАЛИЧИНИ Й ВОЛИНИ В МІЖВОЄН-
НИЙ ПЕРІОД (1920–1930-ті РОКИ): ПОРІВНЯЛЬНИЙ
АНАЛІЗ*



УДК 339.923(438)«1920/1930»

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-3116-3127](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-3116-3127)

Брославська Тетяна Василівна асистентка кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, <https://orcid.org/0009-0000-2835-4829>

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ДРУГІЙ РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ (1920–1930-ТІ РР.)

Анотація. Митне регулювання у Другій Речі Посполитій у 1920–1930-х роках було одним із ключових інструментів державного впливу на економіку та міжнародну торгівлю. Міжвоєнний період у Польщі характеризувався поєднанням економічних, політичних та територіальних викликів, що виникли внаслідок Першої світової війни, розпаду імперій, інтеграції різномірних правових і господарських систем та відбудови державних інституцій. У цих умовах формування ефективної митної політики набуло особливого значення для стабілізації фінансової системи, контролю внутрішнього ринку та захисту національного виробника.

Стаття висвітлює основні нормативні акти, що регулювали митну діяльність, зокрема розпорядження міністрів фінансів, промисловості і торгівлі від 1920 р., закон від 1924 р. та розпорядження міністра фінансів 1930 р., які визначали порядок переміщення товарів через митний кордон, адміністративні повноваження митних органів, систему контролю і процедури оформлення вантажів.

Окрему увагу приділено специфіці митного контролю на автомобільних шляхах, залізницях та прикордонних водах, включно з визначенням спеціальних пунктів завантаження й розвантаження товарів, вимірюванням водотоннажності річкових суден та земснарядів на основі Паризької конвенції 1925 р.

У статті розглянуто механізми обмеження ввезення та вивезення окремих категорій товарів, включно з бобовими культурами, дикою фауною, опіумом, етиловим етером, а також товари, що становили загрозу громадській безпеці або охороні здоров'я. Проаналізовано систему нарахування митних платежів, маніпуляційних та складських зборів, а також порядок врегулювання переплат і недоплат. Автор підкреслює поєднання фіскальної та регуляторної функцій митної політики, спрямованої на підтримку внутрішнього виробництва, захист економічних

інтересів держави та інтеграцію Польщі в міжнародний торговельний простір.

Дослідження демонструє, що митне регулювання не обмежувалося лише збором податків, а формувало комплексну систему контролю над економічними потоками, забезпечувало уніфікацію процедур, технічних стандартів та взаємне визнання міжнародних сертифікатів. Воно слугувало важливим інструментом державного управління у сфері зовнішньоекономічної діяльності та відіграло ключову роль у стабілізації економіки Другої Речі Посполитої в умовах політичної та економічної нестабільності міжвоєнного періоду.

Ключові слова: митне регулювання, Друга Річ Посполита, міжвоєнний період, митна політика, митний контроль.

Broslavska Tetyana Vasylivna Assistant Professor, Department of History of Ukraine, Archaeology and Special Branches of Historical Sciences, Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, <https://orcid.org/0009-0000-2835-4829>

CUSTOMS REGULATION IN THE SECOND POLISH REPUBLIC (1920–1930S)

Abstract. Customs regulation in the Second Polish Republic during the 1920s–1930s was one of the key instruments of state influence on the economy and international trade. The interwar period in Poland was characterized by a combination of economic, political, and territorial challenges resulting from the First World War, the collapse of empires, the integration of diverse legal and economic systems, and the reconstruction of state institutions. In this context, the development of an effective customs policy was of particular importance for stabilizing the financial system, controlling the domestic market, and protecting national producers.

The article highlights the main legal acts that governed customs activities, including the ordinances of the Ministers of Finance, Industry, and Trade from 1920, the law of 1924, and the ordinance of the Minister of Finance of 1930. These acts defined the procedures for moving goods across the customs border, the administrative powers of customs authorities, the control system, and cargo clearance procedures.

Special attention is paid to the specifics of customs control on roads, railways, and border waters, including the designation of special loading and unloading points and the measurement of the tonnage of river vessels and dredgers based on the Paris Convention of 1925.



The article examines mechanisms for restricting the import and export of certain categories of goods, including legumes, wildlife, opium, and ethyl ether, as well as goods posing a threat to public safety or health. The system of customs duties, handling and storage fees, and the procedures for settling overpayments and underpayments are analyzed. The author emphasizes the combination of fiscal and regulatory functions of customs policy aimed at supporting domestic production, protecting the economic interests of the state, and integrating Poland into the international trade space.

The study demonstrates that customs regulation was not limited to tax collection alone but formed a comprehensive system of control over economic flows, ensured the unification of procedures and technical standards, and provided for the mutual recognition of international certificates. It served as an important instrument of state administration in the field of foreign economic activity and played a key role in stabilizing the economy of the Second Polish Republic amid political and economic instability during the interwar period.

Keywords: customs regulation, Second Polish Republic, interwar period, customs policy, customs control

Постановка проблеми. Міжвоєнний період Другій Речі Посполитій характеризувався складними економічними, політичними та територіальними викликами, що виникли внаслідок Першої світової війни, розпаду імперій та інтеграції різнорідних правових і господарських систем у межах відновленої державності. У цьому контексті функціонування митної системи набуло центрального значення як інструменту державної політики, що виконувала одночасно фіскальні та регулятивні функції. Попри ключову роль у стабілізації фінансової системи, регулюванні внутрішньої торгівлі та захисті національного виробника, механізми та ефективність митного регулювання у Другій Речі Посполитій залишаються недостатньо вивченими в історико-економічній та юридичній науці. Серед основних проблем – складність нормативно-правової бази, яка регулювала митні операції, практичне здійснення контролю на різних видах транспорту (автомобільні шляхи, залізниці, прикордонні води), а також регулювання ввезення та вивезення окремих категорій товарів, включно з небезпечними або стратегічно важливими продуктами. Окремо варто зазначити взаємодію національного законодавства з міжнародними угодами, зокрема Паризькою конвенцією 1925 р. про вимірювання суден внутрішнього плавання, що ставила завдання уніфікації технічних стандартів і процедур. Дослідження скероване на вивчення нормативних актів, адміністративних процедур і економічних функцій митного регулювання у Другій Речі Посполитій, з метою з'ясування, як митна політика впливала на торгівлю, забезпечувала



ефективне стягнення митних платежів, стандартизацію адміністративних процедур та сприяла стабілізації економіки держави в умовах політичної та економічної нестабільності міжвоєнного періоду.

Мета статті – дослідження митного регулювання у Другій Речі Посполитій у 1920–1930-х рр. як ключового інструменту державного впливу на економіку та міжнародну торгівлю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання досліджуваної проблеми вивчалися дослідниками – С. Кулик [1, с. 98–109; 2, с. 85–91], А. Клішем та М. Москалюком [3, с. 20–30], М. Бармаком [4, с. 897–912; 5, с. 8–15], О. Добржанським [6, с. 109–116], І. Зуляком, Я. Богданом та Т. Лаврін [7, с. 1108–1119; 8, с. 94–107; 9–10], Т. Брославською [11, с. 3511–3529; 12, с. 587–698], А. Drozdek [13, s. 41–58] та іншими авторами. **Джерельну базу** дослідження складають публікації в офіційних виданнях «Monitor Polski» [14, s. 1–2] та «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej» [15, s. 511–582; 16, s. 893–898; 17, s. 1225–1226; 18, s. 119–169; 19, s. 250–269; 20, s. 1135; 21, s. 1993; 22, s. 1583–1603], збірці документів «Zbiór przepisów celnych oraz przepisów związanych i postępowaniem celnem» [23].

Виклад основного матеріалу. Міжвоєнний період у Польщі характеризувався складним поєднанням економічних і політичних викликів, що були зумовлені наслідками Першої світової війни, процесами відновлення державності, інтеграції різнорідних правових і господарських систем колишніх імперій, а також значними територіальними трансформаціями. В умовах потреби консолідації фінансової системи, стабілізації внутрішнього ринку та формування ефективної економічної політики особливого значення набуло створення механізмів державного регулювання економіки.

Одним із ключових інструментів державного впливу стало митне регулювання, яке охоплювало визначення тарифних ставок, порядок ввезення та вивезення товарів, а також адміністративний контроль за їх переміщенням і використанням. Митна політика виконувала не лише фіскальну функцію, забезпечуючи надходження до державного бюджету, а й регулятивну, спрямовану на захист національного виробника, балансування торговельного обороту та інтеграцію економіки держави у міжнародні економічні відносини.

Важливим нормативним документом цього періоду стало розпорядження міністра фінансів від 14 березня 1930 р. «Про порядок здійснення митного провадження» [15, s. 511–582]. Документ був виданий на підставі норм розпорядження міністрів фінансів, промисловості та торгівлі від 11 червня 1920 р. про митний тариф [16, s. 893–898], а також закону від 31 липня 1924 р. щодо врегулювання митних відносин [17, s. 1225–1226]. Цей



нормативний акт визначав організаційно-правові засади функціонування митних органів і регламентував порядок переміщення товарів через митний кордон держави, забезпечуючи уніфікацію термінології та чіткість правозастосування.

Встановлювалося, що посилання на статті права без додаткового уточнення слід розуміти як відсилання до розпорядження про митний тариф 1920 р., тоді як посилання на параграфи стосуються безпосередньо цього нормативного акту. Заборонявся штучний поділ партій товару з метою обходу компетенції митного органу. На окремих автомобільних шляхах могли створюватися перехідні пункти для подорожніх і мешканців прикордонної зони, однак перевезення товарів через такі пункти було заборонене [15, s. 511].

Норми митного регулювання визначали категорії товарів, ввезення яких заборонялося з міркувань охорони здоров'я та громадської безпеки. Зокрема, стаття 6 розпорядження від 11 червня 1920 р. забороняла ввезення сурогатів шафрану, паперових покриттів і паперу, забарвлених фарбами із вмістом арсену, а також опіуму для куріння і пов'язаних із ним пристроїв. З метою громадської безпеки було заборонено ввезення гармат, снарядів, гранат, бомб та подібних предметів [18, s. 120].

Регулювання митного контролю охоплювало також інфраструктурні аспекти. Будівництво поромів, переправ, мостів, пристаней та інших споруд на прикордонних водах потребувало дозволу митних органів. У разі зведення таких споруд без відповідного дозволу митна влада мала право вимагати їхнього знесення [18, s. 120].

На прикордонних водах митні органи визначали спеціальні місця для завантаження та розвантаження товарів. Всі вантажі, ввезені з-за кордону, підлягали обов'язковій доставці до найближчої прикордонної митної установи. Заборонялося зупиняти, складувати або перевантажувати товари на ділянці між митною лінією та митним органом, за винятком випадків нагальної необхідності [15, s. 511].

Особлива увага приділялася митному оформленню річкових суден і земснарядів.

Визначення водотоннажності без вантажу здійснювалося за об'ємом води, витісненої судном під впливом власної ваги, без вантажу, але разом із обладнанням, необхідним для безпечної навігації [14, s. 1–2].

Для уніфікації технічних стандартів застосовувалася Паризька конвенція про вимірювання суден внутрішнього плавання 1925 р., яка визначала взаємне визнання вимірювальних сертифікатів державами-учасницями та встановлювала технічні вимоги до розміщення поділок на корпусах суден [19, s. 250–269].



Регулювання митного оформлення охоплювало також автомобільні та залізничні перевезення, часові рамки роботи митних установ, а також порядок виправлення помилок у нарахуванні митних платежів. У разі недоплати або переплати різниця врегульовувалася протягом одного року з дня внесення платежу, при цьому застосовувалися маніпуляційні збори та складські платежі [15, s. 512].

Циркуляром від 29 жовтня 1928 р. врегульовано питання застосування конвенційних мит у випадках використання комбінованих митних ставок. Документ визначав порядок інтерпретації та практичного застосування тарифних норм у ситуаціях, коли митна ставка складалася з декількох елементів, що мало на меті забезпечення уніфікованої адміністративної практики [23, s. 203]. Наприклад, при митному оформленні шкіряного взуття, вага пари якого перевищує 1,2 кг і не перевищувала 2 кг включно, з халявами, виготовленими повністю або частково зі шкіри іншого кольору, слід було надавати конвенційну знижку, а також знижений відповідно до міжнародного договору відсотковий додаток. Автомобілі, з оббивкою салону або з серією каретного типу, для яких встановлено окремі відсоткові надбавки у розмірі 40 % або 60 %, користувалися конвенційною знижкою. Плавучі крани та інші окремо не зазначені пристрої, що не мали характеру суден, підлягали обкладенню митом за конвенційною ставкою за умови їх походження з держави, з якою укладено відповідний договір, із додаванням 50 % як надбавки за спеціалізоване обладнання [23, s. 203].

31 травня 1929 р. Міністерство фінансів, за погодженням із Міністерством промисловості і торгівлі, уповноважувало митниці I-ого класу здійснювати у власній компетенції умовне митне оформлення монтажних інструментів, що надсилалися до країни іноземними фірмами з метою збирання машин та апаратів, імпортованих від цих самих підприємств, за умови, що такі інструменти не підлягали звільненню від мита. Під час подання зазначених інструментів до митного оформлення декларанта зобов'язували детально перелічити їх у митній декларації або додати відповідну специфікацію, зазначивши, що інструменти ввозилися для тимчасового використання, а також визначити термін їх зворотного вивезення [23, s. 204].

Додаткові розпорядження 1928–1933 рр. уточнювали правила ввезення та вивезення окремих категорій товарів, включаючи бобові культури, дикі співочі птахи, а також етер етиловий та його суміші зі спиртом етиловим. Зокрема, для ввезення цих товарів передбачався спеціальний дозвіл відповідного міністра, що забезпечувало державний контроль і дотримання санітарних та безпекових норм [20, s. 1135; 21, s. 1993].



Розпорядження 1930 р. формувало чітку систему компетенцій митних органів, встановлювало диференціацію їхніх повноважень і детально регламентувало порядок переміщення товарів через митний кордон, що сприяло посиленню державного контролю у сфері митної політики [15, s. 511].

На думку А. Дроздека, найсуттєвіші зміни у функціонуванні міжвоєнної митної адміністрації запроваджено на підставі розпорядження президента Другої Речі Посполитої від 27 жовтня 1933 р. про митне право. Відповідно до положень зазначеного нормативно-правового акту, організаційну структуру митної адміністрації вибудовано за таким принципом: вищим органом митної адміністрації виступав Департамент мит у складі Міністерства фінансів, діяльність якого підтримував дорадчий орган з питань застосування митного тарифу – Рада товарознавства. До системи митних органів належали також окружні органи II-ї інстанції, а на рівні I-ї інстанції функціонували митниці, що безпосередньо здійснювали митне провадження [13, s. 43].

Митні органи I-ї інстанції уповноважували здійснювати нарахування та стягнення митних платежів, виконання всіх службових процедур, пов'язаних із митним оформленням, виявлення митних правопорушень і проведення відповідних розслідувань, а також – у межах визначеної компетенції – на здійснення юрисдикційних повноважень у справах про фінансових правопорушення [22, s. 1583–1603].

Окрім того, органи митної адміністрації були наділені спеціальними повноваженнями, що охоплювали право здійснювати додатковий митний контроль на внутрішній території держави, зокрема вимагати від осіб, які володіли товарами, призначеними для реалізації, надання пояснень щодо їх походження. У випадках, належним чином обґрунтованих, митні органи уповноважували затримувати та вилучати товари, затримувати осіб, підозрюваних у вчиненні митних правопорушень, а також проводити особистий огляд і обшук приміщень. Їм надавалися повноваження щодо контролю за діяльністю громадських транспортних підприємств, які здійснювали перевезення осіб і товарів через митний кордон. З цією метою митні органи мали право доступу до транспортних засобів, службових приміщень і територій, а також право ознайомлення з книгами обліку та документацією, що стосувалася перевезення осіб і товарів через митний кордон [13, s. 43].

Висновки. Митне регулювання у Другій Речі Посполитій у 1920–1930-х рр. виконувало комплексну роль у системі державного управління економікою та зовнішньою торгівлею. Воно поєднувало фіскальні функції – забезпечення надходжень до державного бюджету – із регулятивними



завданнями, спрямованими на захист національного виробника, контроль за внутрішнім ринком та інтеграцію польської економіки у міжнародний торговельний простір.

Дослідження нормативно-правових актів показує, що формування митної політики базувалося на чіткій системі організаційно-правових засад, що регламентували порядок переміщення товарів через митний кордон, компетенції митних органів та адміністративні процедури. Розпорядження міністрів фінансів, промисловості та торгівлі 1920 р., закон 1924 р. і розпорядження міністра фінансів 1930 р. створили уніфіковану основу для здійснення митного контролю та стандартизації процедур на автомобільних шляхах, залізницях і прикордонних водах.

Особлива увага приділялася обмеженню ввезення та вивезення певних категорій товарів, що становили загрозу громадській безпеці, охороні здоров'я або економічним інтересам держави, включно з бобовими культурами, дикою фауною, опіумом та етиловим естером. Впровадження міжнародних стандартів, зокрема Паризької конвенції 1925 року щодо вимірювання водотоннажності суден, забезпечувало уніфікацію технічних норм та взаємне визнання сертифікатів у міжнародному обігу.

Митна політика міжвоєнної Польщі демонструє, що державний контроль у сфері економіки не обмежувався лише збором митних платежів. Вона створювала комплексну систему управління економічними потоками, сприяла стандартизації процедур і технічних вимог та була важливим інструментом стабілізації економіки в умовах політичної та економічної нестабільності.

Література

1. Кулик С. Ю. Особливості визначення прикордонних меж у Станіславівському воєводстві в 1920-х рр. // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: Історія. Чернівці: Чернівецький університет, 2023. № 2. С. 98–109.
2. Соломія Кулик. Умови та особливості переміщення транспортних засобів через митні кордони Речі Посполитої у міжвоєнний період // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Видавничий дім «Гельветика», 2023. Том 34 (73) № 1. С. 86–91.
3. Андрій Кліш, Микола Москалюк. Зловживання службовим становищем митними органами Другої Речі Посполитої (1920–1927-і рр.) // Гуманітарні студії: історія та педагогіка. 2024. Випуск 1(07). С. 20–30.
4. Микола Бармак. Митна політика в Другій Речі Посполитій // Актуальні питання в сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»): журнал. № 7(25). 2024. С. 897–912.
5. Микола Бармак. Контроль «Дирекції мит у Львові» за експортно-імпор্তними операціями (1920-ті рр.) // Наукові записки Тернопільського національного



педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / головний редактор Іван Зуляк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Випуск 2. С. 8–15.

6. Добржанський О. Становлення фіскальних і митних органів у Другій Речі Посполитій // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія. 2024. № 1. С. 109–116.

7. Зуляк І. С. Міжнародні конвенції Польщі з Німеччиною та Чехословаччиною у 1920-х рр. // Актуальні питання у сучасній науці. 2025. Випуск № 2(32). С. 1108–1119.

8. Іван Зуляк, Ярослав Богдан. Умови і особливості визначення прикордонних територій Другої Речі Посполитої // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / головний редактор Іван Зуляк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2025. Вип. 2. С. 94–107.

9. Зуляк, І., & Лаврін, Т. (2025). Особливості переміщення товарів і вантажів через митний кордон Другої Речі Посполитої // Сторінки історії, (61). <https://doi.org/10.20535/2307-5244.61.2025.347311>

10. Zulyak, I., & Lavrin, T. (2025). Features and conditions of crossing the customs border between the Republic of Poland and the Free City of Gdańsk in the interwar period // *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk* [East European Historical Bulletin], 37, 86–96. doi: 10.24919/2519-058X.37.346049

11. Брославська Т. В. Нормативно-правові засади функціонування митної справи в Другій Речі Посполитій // «Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2025. № 11(41) 2025. С. 3511–3529.

12. Брославська Т. В. Організаційно-адміністративні механізми контролю і попередження порушень державного і митного режиму в Другій Речі Посполитої (1927–1928 рр.) // Актуальні питання в сучасній науці. 2026. № 1(43). С. 587–698.

13. Drozdek A. O ciele w Polsce w latach 1918–1939 // *Z Dziejów Prawa*. T. 9(17). Katowice, 2016. S. 41–58.

14. INSTRUKCJA sposobach ustalania wagi wymiarowej statków rzecznych i poglębiarek rzecznych przy odprawie elnej. Ustalanie wagi własnej statków rzecznych i poglębiarek rzecznych // *Monitor Polski*. 4 stycznia 1936 r. Nr. 3. S. 1–2.

15. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnem // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1930. Nr. 33. Poz. 276. S. 511–582.

16. Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu o taryfie celnej // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1920. Nr. 51. Poz. 314. S. 893–898.

17. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1924. Nr. 80. Poz. 777. S. 1225–1226.

18. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 13 grudnia 1920 r. o postępowaniu celnem // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1921. Nr. 11. Poz. 64. S. 119–169.

19. Konwencja dotycząca pomierzania statków żeglugi śródlądowej, podpisana w Paryżu 27 listopada 1925 r. // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1931. Nr. 24. Poz. 140. S. 250–269.

20. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 16 kwietnia 1928 r. w sprawie uzupełnienia § 6 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 13 grudnia 1920 r. o postępowaniu celnem // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1928. Nr. 52. Poz. 502. S. 1135.

21. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 17 września 1928 r. o uzupełnieniu §§ 5 i 6 rozporządzenia z dnia 13 grudnia 1920 r. o postępowaniu celnem // *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1928. Nr. 90. Poz. 789. S. 1993.



22. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o prawie celnem // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1933. Nr. 84. Poz. 610. S. 1583–1603.

23. Zbiór przepisów celnych oraz przepisów związanych i postępowaniem celnem. Wydanie oficjalne. Tom I. Warszawa: tłoczono czcionkami drukarni państwowej, 1930. 438 s.

References

1. Kulyk S. Yu. Osoblyvosti vyznachennia prykordonnykh mezh u Stanislavivskomu voievodstvi v 1920-kh rr. [Peculiarities of Determining Borderlines in the Stanisławów Voivodeship in the 1920s] // Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriia Fedkovycha: Istorii. Chernivtsi: Chernivetskyi universytet, 2023. № 2. S. 98–109. [in Ukrainian]

2. Solomiia Kulyk. Umovy ta osoblyvosti peremishchennia transportnykh zasobiv cherez mytni kordony Rechi Pospolytoi u mizhvoiennyi period [Conditions and Peculiarities of Transport Means Crossing the Customs Borders of the Republic of Poland in the Interwar Period] // Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Istorychni nauky. Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2023. Tom 34 (73) № 1. S. 86–91. [in Ukrainian]

3. Andrii Klish, Mykola Moskaliuk. Zlovzhyvannia sluzhbovym stanovyschem mytnymy orhanamy Druhoi Rechi Pospolytoi (1920–1927-i rr.) [Abuse of Official Position by the Customs Authorities of the Second Polish Republic (1920–1927)] // Humanitarni studii: istoriia ta pedahohika. 2024. Vypusk 1(07). S. 20–30. [in Ukrainian]

4. Mykola Barmak. Mytna polityka v Druhii Rechi Pospolytii [Customs Policy in the Second Polish Republic] // Aktualni pytannia v suchasni nautsi (Serii «Pedahohika», Serii «Pravo», Serii «Ekonomika», Serii «Derzhavne upravlinnia», Serii «Tekhnika», Serii «Istorii ta arkheolohiia»): zhurnal. № 7(25). 2024. S. 897–912. [in Ukrainian]

5. Mykola Barmak. Kontrol «Dyrektsii myt u Lvovi» za eksportno-importnymy operatsiiamy (1920-ti rr.) [Control by the «Customs Directorate in Lwów» over Export-Import Operations (1920s)] // Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii / holovnyi redaktor Ivan Zuliak. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka». 2024. Vypusk 2. S. 8–15. [in Ukrainian]

6. Dobrzhanskyi O. Stanovlennia fiskalnykh i mytnykh orhaniv u Druhii Rechi Pospolytii [Establishment of Fiscal and Customs Authorities in the Second Polish Republic] // Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriia Fedkovycha. Istorii. 2024. № 1. S. 109–116. [in Ukrainian]

7. Zuliak I. S. Mizhnarodni konventsii Polshchi z Nimechchynoiu ta Chekhoslovachchynoiu u 1920-kh rr. [International Conventions of Poland with Germany and Czechoslovakia in the 1920s] // Aktualni pytannia u suchasni nautsi. 2025. Vypusk № 2(32). S. 1108–1119. [in Ukrainian]

8. Ivan Zuliak, Yaroslav Bohdan. Umovy i osoblyvosti vyznachennia prykordonnykh terytorii Druhoi Rechi Pospolytoi [Conditions and Peculiarities of Determining the Border Territories of the Second Polish Republic] // Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii / holovnyi redaktor Ivan Zuliak. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka». 2025. Vyp. 2. S. 94–107. [in Ukrainian]

9. Zuliak, I., & Lavrin, T. (2025). Osoblyvosti peremishchennia tovariv i vantazhiv cherez mytnyi kordon Druhoi Rechi Pospolytoi [Peculiarities of the Movement of Goods and



Cargo across the Customs Border of the Second Polish Republic] // Storinky istorii, (61). <https://doi.org/10.20535/2307-5244.61.2025.347311>. [in Ukrainian]

10. Zulyak, I., & Lavrin, T. (2025). Features and conditions of crossing the customs border between the Republic of Poland and the Free City of Gdańsk in the interwar period // Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin], 37, 86–96. doi: 10.24919/2519-058X.37.346049. [in Ukrainian]

11. Broslavska T. V. Normatyvno-pravovi zasady funktsionuvannia mytnoi spravy v Druhii Rechi Pospolytii [Regulatory and Legal Principles of the Functioning of Customs Administration in the Second Polish Republic] // «Visnyk nauky ta osvity (Seriiia «Filolohiia», Seriiia «Pedahohika», Seriiia «Sotsiolohiia», Seriiia «Kultura i mystetstvo», Seriiia «Istoriia ta arkheolohiia»)): zhurnal. 2025. № 11(41) 2025. S. 3511–3529. [in Ukrainian]

12. Broslavska T. V. Orhanizatsiino-administratyvni mekhanizmy kontroliu i poperedzhennia porushen derzhavnoho i mytnoho rezhymu v Druhii Rechi Pospolytoi (1927–1928 rr.) [Organizational and Administrative Mechanisms for the Control and Prevention of Violations of State and Customs Regimes in the Second Polish Republic (1927–1928)] // Aktualni pytannia v suchasni nautsi. 2026. № 1(43). S. 587–698. [in Ukrainian]

13. Drozdek A. O cle w Polsce w latach 1918–1939 [On Customs in Poland in the Years 1918–1939] // Z Dziejów Prawa. T. 9(17). Katowice, 2016. S. 41–58. [in Polish]

14. INSTRUKCJA sposobach ustalania wagi wymiarowej statków rzecznych i pogłębiarek rzecznych przy odprawie celnej. Ustalenie wagi własnej statków rzecznych i pogłębiarek rzecznych [INSTRUCTION on the Methods for Determining the Dimensional Weight of River Vessels and Dredgers during Customs Clearance. Determination of the Net Weight of River Vessels and Dredgers] // Monitor Polski. 4 stycznia 1936 r. Nr. 3. S. 1–2. [in Polish]

15. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnym [Regulation of the Minister of the Treasury of 14 March 1930 on Customs Procedure] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1930. Nr. 33. Poz. 276. S. 511–582. [in Polish]

16. Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu o taryfie celnej [Regulation of the Ministers of the Treasury and of Industry and Trade on the Customs Tariff] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1920. Nr. 51. Poz. 314. S. 893–898. [in Polish]

17. Ustawa z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych [Act of 31 July 1924 on the Regulation of Customs Relations] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1924. Nr. 80. Poz. 777. S. 1225–1226. [in Polish]

18. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 13 grudnia 1920 r. o postępowaniu celnym [Regulation of the Minister of the Treasury of 13 December 1920 on Customs Procedure] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1921. Nr. 11. Poz. 64. S. 119–169. [in Polish]

19. Konwencja dotycząca pomierzania statków żeglugi śródlądowej, podpisana w Paryżu 27 listopada 1925 r. [Convention on the Measurement of Inland Navigation Vessels, signed in Paris on 27 November 1925] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1931. Nr. 24. Poz. 140. S. 250–269. [in Polish]

20. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 16 kwietnia 1928 r. w sprawie uzupełnienia § 6 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 13 grudnia 1920 r. o postępowaniu celnym [Regulation of the Minister of the Treasury of 16 April 1928 on the Supplementation of § 6 of the Regulation of the Minister of the Treasury of 13 December 1920 on Customs Procedure] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1928. Nr. 52. Poz. 502. S. 1135. [in Polish]

21. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 17 września 1928 r. o uzupełnieniu §§ 5 i 6 rozporządzenia z dnia 13 grudnia 1920 r. o postępowaniu celnym [Regulation of the Minister



of the Treasury of 17 September 1928 on the Supplementation of §§ 5 and 6 of the Regulation of 13 December 1920 on Customs Procedure] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1928. Nr. 90. Poz. 789. S. 1993. [in Polish]

22. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o prawie celnem [Regulation of the President of the Republic of Poland of 27 October 1933 on Customs Law] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1933. Nr. 84. Poz. 610. S. 1583–1603. [in Polish]

23. Zbiór przepisów celnych oraz przepisów związanych i postępowaniem celnem [Collection of Customs Regulations and Related Provisions on Customs Procedure]. Wydanie oficjalne. Tom I. Warszawa: tłoczono czcionkami drukarni państwowej, 1930. 438 s. [in Polish]

Дата першого надходження статті до видання: 16.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026